

Як зарабіць на гліне і тканіне?
Сакрэты платных паслуг

13

Як зладзіць
незвычайны фэст?
Яшчэ адзін рэцэпт

11

Экспанат чапаць
дазваляецца?
Тактыльны кантакт
мастака з публікай

5

Што трэба зрабіць,
каб беларуская
кніга стала
любімай?

10

Ці ёсць
перспектывы
у прыватнага
калекцыянавання?

4

Да 1030-годдзя Праваслаўя на беларускіх землях

Саборная Боская літургія, горад майстроў, вялікі канцэрт – урачыстасці, прымеркаваныя да святкавання 1030-годдзя Праваслаўя на беларускіх землях, адбыліся ў дзень памяці святога роўнаапостальнага князя Уладзіміра.

Знакавую падзею раней адсвяткавалі ў Полацку, прымеркаваўшы яго да Дня памяці прападобнай Еўфрасінні. А 28 ліпеня эстафету прыняў яшчэ адзін старажытны горад краіны – Заслаўе.

Працяг тэмы на ст. 3

Падзеі, факты, каментарыі

Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка падпісаў закон аб зменах і дапаўненнях у нормы Кодэкса Рэспублікі Беларусь аб культуры.

У прыняцці, у адпаведнасці з прынятымі зменамі пераарыентавацца паўнамоцствы паміж Міністэрствам культуры і мясцовымі органамі ўлады па выкарыстанні нерухомах матэрыяльных гісторыка-культурных каштоўнасцей рэгіянальнага значэння, спрашчэння парадка правядзення на іх бізнэсва рамонту.

Законам уводзіцца абавязак атрымання пасведчання на права арганізацыі і правядзення культурна-відовішчых мерапрыемстваў усімі іх арганізатарамі, акрамя фізічных асоб, якія праводзяць мерапрыемства для ўласных патрэб без атрымання прыбытку.

Прадуццельства сістэма абавязкова ўключэння Міністэрствам культуры арганізатараў культурна-відовішчых мерапрыемстваў у адпаведны рэстр. Правядзенне культурных мерапрыемстваў будзе магчымае толькі ўключэннем у рэстр арганізатараў.

У адпаведнасці з папраўкамі ў кодэкс, экскурсіінае абслугованне наведвальнікаў музеяў дазваляецца толькі работнікам гэтых музеяў.

Устанавіліся прыватныя права на набывццё культурных каштоўнасцей дзяржаўнымі арганізацыямі культуры ў выпадку прыняцця ўласнікам рашэння аб іх адчужэнні.

У законе змяняцца таксама іншыя нормы, у тым ліку якія прадугледжваюць уключэнне асобных аспектаў у сферах бібліятэчнай, музейнай, рамеснай дзейнасці, кінематографіі, народнай творчасці.

Навіны і новаўвядзенні

Чарговая апаратная нарада міністра культуры Рэспублікі Беларусь Анатоля Маркевіча з начальнікамі упраўленняў і аддзелаў Міністэрства адбылася 26 ліпеня. Дзякуючы сродакам відэаўз'яду ўдзел у нарадзе прынялі таксама начальнікі упраўленняў культуры абласных выканаўчых камітэтаў.

Абмяркоўвалася пытанне ўкладання дзяржаўных сродкаў у рэстаўрацыйныя майстэрні Нацыянальнага мастацкага музея. Канцэпцыя іх развіцця прадугледжае прыход новых кліентаў з ліку прыватных структур і фізічных асоб, у тым ліку з-за межаў краіны. Сёння тут працуюць дзевяць сем супрацоўнікаў у сектарах рэстаўрацыі алейнага жывальніцтва, старажытнабеларускага мастацтва, доктарытна-прыкладнага мастацтва і сектары хіміка-біялагічных даследаванняў.

Распрацаваны план мерапрыемстваў па святкаванні 100-годдзя з дня заснавання Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі, якое будзе адзначацца 15 верасня. У гэты дзень адбудзецца Міжнародны бібліятэчны кангрэс, свой удзел у якім ужо пацвердзілі прадстаўнікі Азербайджана, Арменіі, Казахстана, Кыргызстана, Расійскай Федэрацыі, Узбекістана і Таджыкістана.

25 ліпеня падпісаны закон, які змяняе і дапаўняе нормы Кодэкса аб культуры, паводле якіх пераарыентавацца паўнамоцствы паміж Міністэрствам культуры і мясцовымі органамі ўлады па пытаннях выкарыстання гісторыка-культурных каштоўнасцей рэгіянальнага значэння, спрашчэння парадка правядзення на іх работ па бізнэсва рамонце. Таксама ўводзіцца абавязак атрымання пасведчання на права арганізацыі і правядзення культурна-відовішчых мерапрыемстваў усімі арганізатарамі, акрамя фізічных асоб, якія праводзяць мерапрыемства для

ўласных патрэб і без атрымання прыбытку, прадугледжваецца сістэма абавязкова ўключэння Міністэрствам культуры арганізатараў культурна-відовішчых мерапрыемстваў у адпаведны рэстр, правядзенне культурных мерапрыемстваў будзе магчымае толькі ўключэннем у рэстр арганізатараў. Устаўляецца прыватныя права на набывццё культурных каштоўнасцей дзяржаўнымі арганізацыямі культуры ў выпадку прыняцця ўласнікам рашэння аб іх адчужэнні, а экскурсіінае абслугованне наведвальнікаў музеяў дазваляецца толькі работнікам гэтых музеяў. У законе змяняюцца таксама іншыя нормы, у тым ліку па ўключэнні асобных аспектаў у сферах бібліятэчнай, музейнай, рамеснай дзейнасці, кінематографіі і народнай творчасці.

Духоўнасць зямлі беларускай

28 ліпеня ў старажытным Заслаўі адбыліся ўрачыстасці, прысвечаныя 1030-годдзю Праваслаўя на Беларускіх землях.

Арганізатарамі мерапрыемства выступілі Мінская епархія Беларускай Праваслаўнай Царквы, Мінскі абласны выканаўчы камітэт, Заслаўскі гарычканік і Свята-Елісавіянскія жаночы манастыр пры папярэдняй Міністэрства культуры і Міністэрства інфармацыі Беларусі.

Заслаўе, адзін з самых старажытных гарадоў Беларусі, невыпадкова быў абраны для ўрачыстых ме-

рапрыемстваў, прымеркаваных да святкавання 1030-годдзя Праваслаўнай Царквы на Беларускіх землях. Горад, як вядома, заснаваны ў 985 годзе святым роўнаапостольным вялікім князем Уладзімірам, Хрысціцелем Русі, а сваю назву атрымаў ад імя князя Палашкага Ізяслава, старэйшага сына князя Уладзіміра і княжны Рагнеды.

Цэнтральнай падзеяй свята ў Заслаўі сталася набажэнства ў храме ў гонар Пераварэння Господняга з узделам святараў Беларускага экараха, які ўзначаліў Мітрапаліт Мінскі і Заслаўскі Веніямін, Патрыяршы Экзарх усяе Беларусі.

А 12 гадзіне ў скверы каля гарадской плошчы былі арганізаваны выступленні батлеечных калектываў, выстава-кірмаш рамесніцкіх вырабаў ды майстар-класы па розных відах раместваў, пазнавальныя гульні для дзяцей і башкоў, а таксама верніцкія юныя мастацкія школы мастацтваў ды многія іншыя цікавосткі.

Даслова, усе ахвотныя маглі паўдзельнічаць у экскурсіі па гістарычных мясцінах Заслаўя.

Пазней, учары, на цэнтральнай плошчы Заслаўя распачаўся вялікі святочны каніёрт "Духовныя вытокі зямлі беларускай" з узделам салістаў

Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра, архірэйскага хору Кафедральнага сабора, Дзяржаўнага камернага хору Беларусі, Беларускага дзяржаўнага акадэмічнага харавыячнага ансамбля "Харошкі" ды іншых знакамітых калектываў краіны.

Правідушча ўрачыстасці мерапрыемстваў, прысвечаныя 1030-годдзю Праваслаўя на Беларускіх землях, святочным набажэнствам у гонар Мінскай іконы Божай Маці, што адбудзецца 26 жніўня ў Мінску.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ
Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ

Падчас пасяджэння савета па кінематографіі 22 ліпеня Прэм'ер-міністр Раман Галоўчанка паведамаў, што ад "Беларусьфільмаў" нахаюць прарышу.

"Дзяржава зрабіла ўсё неабходнае для таго, каб аказаць фінансавую падтрымку "Беларусьфільму" ў напрыгты перыяд. Шпегер важна знайсці тых кропкі, дзякуючы якім кінастудыя можа вярнуцца на ўзровень савецкага часу, калі яна была больш вядомай і паспяховай", — сказаў Раман Галоўчанка.

Паводле яго слоў, шпегер у працы кінастудыі знаходзіцца каля 20 карцін. "Важная задача — стварыць сур'езны фільм, які дазволіў бы завяць аб адраджэнні "Беларусьфільма" як кінастудыі міжнароднага ўзроўню", — звярнуў увагу ён.

Нагадаем, што на кінастудыі "Беларусьфільм" ужо распрацаваны чарговы праект, анімацыйны фільм "Класікі і шахматы" пра Янку Купалы і Якуба Коласа, які выйдзе ў пракат у Дзень Беларускага пісьменства.

***

Будучыня нашай краіны ў сферы культуры будзе добрай. Аб гэтым заявіў Намеснік Прэм'ер-міністра Ігар Прыгожыня 27 ліпеня ў Беларускай дзяржаўнай універсітэце культуры і мастацтваў, дзе ён набываў на ўступных іспытах.

— Аб'юраты, якія прыходзяць з каледжаў і музycznych школ, сапраўды імяцца ў прафесію, яны прыходзяць свядома, матывавана, — заявіўшы Намеснік Прэм'ер-міністра. — Гэта сведчыць аб тым, што будучыня нашай краіны ў сферы культуры, як і ва ўсім астатнім сферах, будзе добрай. На змену людзям, якія працуюць у творчай прафесіі, рыхтуюцца на дзейнасць у маладых талентаў талентаў хатніцка і дзяўчак. Яны будуць прасоўваць нашу культуру і на міжнародных плошчах.

— У гэтым годзе ў БДУ на лінгвістычнасць самы высокі праходзіў бал — 387. А на сацыялагічны факультэт БДМУ — 367. І на наогул у ВНУ па краіне дастацома высокі конкурс, — прапінтэў Ігар Петрышчына. — Шпегер мы арганізавана завяршаем уступную кампанію: на бюджэт яна прапінтэўта да 6 жніўня, затым ідзе прыём на платане. І да 18 жніўня ідзе залічэнне ў каледжы.

Што тычыцца БДУКІМ, на дзённую і завоучную біюджэтную форму навування плануецца набраць 317 чалавек. Успешна ішоў ВНУ будзе рыхтаваць спецыялістаў цыркавога мастацтва. Акрамя таго, адкрыты прыём на на праграму спецыяльнасці "бібліятэчна-інфармацыйная дзейнасць"; "лічбавізацыя" і "аналітыка".

Газета — рэгіёны — чытач

Традыцыйна ў першую нядзелю верасня адбываецца Дзень беларускага пісьменства. Сялета гонар прымаць свята вывала Добрушу. Безумоўна, рэспубліканскае мерапрыемства павінна маюць на пасля аднаўлення горада. Як рыхтуюцца да свята ў Добрушы?

Алена Радзюка, начальнік аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Добрушскага райвыканкама:

— Яшчэ ў мінулым годзе, калі стала вядома, што Дзень беларускага пісьменства прымаюць нам, мы пачалі рамантаваць культурныя, сацыяльныя аб'екты і інфраструктуру горада. У тым ліку звонку і знутры капіталам аднавілі Палац культуры, краязнаўчы музей, школу мастацтваў. Таксама адміністрацыя горада даверыла жыхарам навесті парадка на ўласных папярках, і рудзе, што грамадзяне агулкуліся і ўзяліся за справу. На свята запланавана вялікая праграма, прысвечаная Году гістарычнай памяці. Таксама абудуцца навукова-практычныя канферэнцыі, фестываль кнігі, прэзентацыя праграм турыстычнага патэнцыяла раёна. Яшчэ знакава, што падчас Дня беларускага пісьменства мы адкрываем у горадзе помнік класіку беларускай літаратуры Івану Шамкіну, нашаму земляку з аграрнагад Картэ.

У першую нядзелю жніўня каля Галічынскага замка адбудзецца фестываль рыцарскай эканструкцыі. Мерапрыемства пройдзе ў адзінаццаты раз. Мясцовыя жыхары і госці чакаюць яго пасля двухгадовага перапынку, які адбыўся з прычыны каранавіруснай пандэміі. Што адзначаюць арганізатары падзеі?

Марына Паласюк, дырэктар Ашмянскага раённага цэнтра культуры:

— Наш фестываль арганізаваны ў 2009 годзе, а таму мае шэраг традыцый. Галоўныя з іх — рыцарскія баі, сярэднявечныя танцы пад старажытныя музыку, фестыванне для гасцей мерапрыемства, майстар-класы па розных відах раместваў. А сёлета мы пакажам яшчэ і конную рыцарскую рэканструкцыю. Слоган фестываля — "З мінулага ў будучыню", а таму адкрываюць яго арганізм канцэртаў у касцёле Іаана Хрысціцеля, а завяршыцца дзень выступам артыстаў "Х-фактар Беларусі" і фаер-шоу. Спадзяемся, што ўвага да нашага мерапрыемства паспрыяе далейшаму давадленню да ладу Галічынскага замка, у якім сёння адноўлена вежа і сьць музей.

Сялета 20 жніўня ў сёмы раз адбудзецца арыянальны фестываль "Кіч Палесся" ў аграрнад Ліскавічы Петрыкускага раёна. У мерапрыемстве прымаць удзел творчыя калектывы, майстры і рамеснікі з Пртыкускага Палесся; 8 раённай Беларускай і 4 раённай бра-іцкай абласцей. Чым будучы здзіўляць на фестываля?

Дзясніс Язерскі, начальнік упраўлення культуры Гомельскага аблвыканкама:

— Улічваючы самабытныя фестывалы і тое, што ён праводзіцца ў Год гістарычнай памяці, рэжысёрская канцэпцыя будзе прадстаўлена праз традыцыйны палешчак, старадаўнія святы і абрады, песні і лаванні. На канцэртныя пляцоўках сваю творчасць прадэманструюць як прафесійныя калектывы з Беларусі і Расіі, так і аматарскія аўтэнтычныя. Традыцыйна будзе арганізавана работа папярках кожнага палешчак рэгіёна, які будучы уявіць сабой імпрывізаваную старадаўнюю драму з тэматычным таварам. Запланаваны інтэрактыўныя пляцоўкі, прысвечаныя традыцыйнай народнай культуры беларускай. Сярод іх "Рамесная слабада", дзе можна будзе пазнаёміцца са старажытнымі майстэрствамі традыцыйна пра майстар-класы ў ганчарстве, ткацтве, кавальстве, таксама Хлебны фест "Бульце хлеб — будзе і песня!", дзе будучы прадаваць хатні хлеб і вушчы яго вырабляць. Адбудзецца конкурс прапінтэў "Палеская Прыгажуня — 2022", конкурс "Сама моцны палешчак", абласны конкурс драўлянай скульптуры, выставы "Фестываль кнігі і прэсы" і "Палічэнне і работнасць", вяртанне шоу-праграма для моладзі і феверск.

Падрыхтаваў Павел САЛАЎЕЎ

Рэстр арганізатараў відовішчачаў

31 жніўня гэтага года да арганізацыі і правядзення культурна-відовішчых мерапрыемстваў будучы дапусціцца толькі арганізацыя ў адпаведны рэстр.

Як распавёў намеснік начальніка упраўлення дзяржаўных спецыяльных культурных мерапрыемстваў Міністэрства культуры Васіль Галаван, гэты патрабаванне рашэнне аб уключэнні альбому неўключэнні ў рэстр. Для вынесення рашэння камісія разглядае і аналізуе ў тым ліку мастацтва ўзровень культурна-відовішчых мерапрыемстваў, правядзення арганізатараў, і адсутнасць альбому наўняш фактаў (дзвух і больш разоў на працягу года да даты падачы заявы аб уключэнні ў рэстр) адменны мерапрыемстваў без уважлівых прычын, правядзення мерапрыемстваў з парушэннем патрабаван-

ня Кодэкса аб культуры і іншых актаў заканадаўства, а таксама паршэнні тэрмінаў выплаты юрыдычным асобам і грамадзянам грашовай кампенсацыі коштаў ўваходнага білета і яе невыплату або выплаты ў няпоўным памеры ў выпадках, прадугледжаных Кодэксам аб культуры.

Ды адпаведнасці з пастаровай Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь ад 22 чэрвеня 2022 года № 401 "Аб рэстры арганізатараў культурна-відовішчых мерапрыемстваў", рэстр для юрыдычных асоб альбому зямельнай арганізацыі (для юрыдычнай асобы альбому зямельнай арганізацыі) ід (з вынікамі, якім арганізатар паліае ўключэнню ў рэстр, а таксама інфармацыя аб дзейнасці арганізацыі) і правядзеннем культурна-відовішчых мерапрыемстваў за тры гады, якія папярэдзілі да падачы заявы аб уключэнні

індыўдуальнага прадпрыемства (намінальна), заснавальніка (заснавальнікаў) і кіраўніка арганізатара (для юрыдычнай асобы альбому зямельнай арганізацыі) ід (з вынікамі, якім арганізатар паліае ўключэнню ў рэстр, а таксама інфармацыя аб дзейнасці арганізацыі) і правядзеннем культурна-відовішчых мерапрыемстваў за тры гады, якія папярэдзілі да падачы заявы аб уключэнні

фондах якіх пашыраецца і больш працэнтаў акцыяў (долей) знаходзіцца ва ўласнасці Рэспублікі Беларусь і (або) яе адміністрацыйна-тэрытарыяльных адзінак, а таксама зямельных і міжнародных арганізацый, у няпоўным памеры ў выпадках, прадугледжаных Кодэксам аб культуры.

Ды адпаведнасці з пастаровай Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь ад 22 чэрвеня 2022 года № 401 "Аб рэстры арганізатараў культурна-відовішчых мерапрыемстваў", рэстр для юрыдычных асоб альбому зямельнай арганізацыі (для юрыдычнай асобы альбому зямельнай арганізацыі) ід (з вынікамі, якім арганізатар паліае ўключэнню ў рэстр, а таксама інфармацыя аб дзейнасці арганізацыі) і правядзеннем культурна-відовішчых мерапрыемстваў за тры гады, якія папярэдзілі да падачы заявы аб уключэнні

індыўдуальнага прадпрыемства (намінальна), заснавальніка (заснавальнікаў) і кіраўніка арганізатара (для юрыдычнай асобы альбому зямельнай арганізацыі) ід (з вынікамі, якім арганізатар паліае ўключэнню ў рэстр, а таксама інфармацыя аб дзейнасці арганізацыі) і правядзеннем культурна-відовішчых мерапрыемстваў за тры гады, якія папярэдзілі да падачы заявы аб уключэнні

індыўдуальнага прадпрыемства (намінальна), заснавальніка (заснавальнікаў) і кіраўніка арганізатара (для юрыдычнай асобы альбому зямельнай арганізацыі) ід (з вынікамі, якім арганізатар паліае ўключэнню ў рэстр, а таксама інфармацыя аб дзейнасці арганізацыі) і правядзеннем культурна-відовішчых мерапрыемстваў за тры гады, якія папярэдзілі да падачы заявы аб уключэнні

Прыватныя калекцыі — для агульнай карысці

Як выбіраць, набываць і захоўваць творы мастацтва і якія перспектывы прыватнага калекцыянавання ў сучаснай Беларусі?

Часам калекцыянеры не імкнуча афішаваць свае зборы і іменны, але насамрэч дзейнасць людзей, якія дасягаюць даўня ўсупрэць збіраюць, захоўваюць і вывучаюць помнікі беларускай культурнай спадчыны, немагчыма без плённага супрацоўніцтва з дзяржаўнымі музейнымі ўстановамі. Любая прыватная калекцыя раней ці пазней цалкам ці часткова трапляе ў музей, што дазваляе азнаёміцца з яе прадметамі шырэйшай аўдыторыі. Спектр артфактаў, якія захоўваюцца ў беларускіх прыватных калекцыях, самы шырокі — ад карцін і абразоў да старажытных карт, кніг, манет і банкнот, ад гістарычных касцюмаў і посуду да прадметаў інтэр'еру.

Музей гісторыі прыватнага калекцыянавання ў Віцебску

Удзельнікі дыскусіі

Беларускі музей у міжваеннай Вільні таксама пачынаўся з прыватнай калекцыі

ДА АДЗІНОЧКА ДА СУПЛОБНАСЦІ

Прыватныя калекцыянеры і дзяржаўныя музейныя ўстановы даўно разглядаюць адно аднаго не як канкурэнты, а як партнёры. Збіральнікі культурнай спадчыны актыўна спрачынваюцца да яе захавання, у тым ліку — да вяртання помнікаў беларускай культуры з-за меж краіны, робячы свой унёсак у працэс рэстаўцыі культурных каштоўнасцей. У нашай краіне дзейнічаюць два грамадскія аб'яднанні

прыватных збіральных калекцый: Беларускае рэспубліканскае грамадскае аб'яднанне калекцыянераў, якое існуе яшчэ з 1980 года і налічвае каля тры тысячы ўдзельнікаў, а таксама Беларускае гуманітарна-мастацкае таварыства, створанае ў 1995 годзе, якое аб'ядноўвае на сённяшні дзень каля ста асобных калекцыйнаў. Аб асаблівасцях збірання твораў мастацтва ў Беларусі параважалі прадстаўнікі айнайчнай супольнасці калекцыянераў падчас публічнага абмеркавання ў Мінску на

пасяджанні клуба інтэлектуальнага волонцтва літвінскага тэатра «Фактэты»». Мадэратар дыскусіі, загадчык аддзела беларускага мастацтва XX—XXI стагоддзяў Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь Кашыра Іна Іафатава адзначыла, што яшчэ ў мінулым стагоддзі традыцыя прыватнага калекцыянавання твораў мастацтва ў Беларусі заставалася даволі аэзгнатычнай і была лёсам ператварэцца з маргінальнай падчас публічнага абмеркавання ў Мінску на

Аб уласным досведзе і аб тым, як пачыналася іх захапленне, распавядаў запрошаны аўтарытэты прыватны калекцыянер, Ігар Сурмаўціч — мастацтвазнавец і рэстаўратар па адукацыі, які захапіўся калекцыянаваннем яшчэ ў студэнцтве, у 1970-я гады, і перадаў іх цікавасць твораў выяўленчага і дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва, побытавымі прадметамі і дакументамі з гісторыі Беларусі XVIII—XIX стагоддзяў. Аляксандр Радаеў — мастацтвазнавец, які займаецца збіраннем калекцыі

пачынаўся з прыватнай калекцыі і аб тым, як пачыналася іх захапленне, распавядаў запрошаны аўтарытэты прыватны калекцыянер, Ігар Сурмаўціч — мастацтвазнавец і рэстаўратар па адукацыі, які захапіўся калекцыянаваннем яшчэ ў студэнцтве, у 1970-я гады, і перадаў іх цікавасць твораў выяўленчага і дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва, побытавымі прадметамі і дакументамі з гісторыі Беларусі XVIII—XIX стагоддзяў. Аляксандр Радаеў — мастацтвазнавец, які займаецца збіраннем калекцыі

зачікаўленасць у захававанні калекцыі. Разам з тым пры жывым многія збіральнікі без лішняга ваганання развіваюцца з асобнымі тэрафактамі са сваіх збораў, каб мець магчымасць прыбыць за атрымання ў выніку срочкі новы набывак. Галоўнае ж жагальнае тым, што плануе заняцца калекцыянаваннем, — каб яно сапраўды было справай жыва і прыносіла задавальненне, а не проста зарабіла механічным працэсам набываць тых або іншых артфактаў у наездзе паленых сваё матэрыяльнае становішча. Не варта займацца проста збіральніцтвам усюго, што заўгодна, — калекцыя мусяць мець пэўную тэму і канцэптуальную скіраванасць. Дзейнічае таксама прынцып "лепш менш, але лепш" — напрыклад, рэчы, якія існуюць у адзінак будучы лічыцца больш каштоўнымі. Таму варта адкрываць арыгінальны артфакты, вышчытаныя з мастацтва і мастацтвазнаўства твораў ды графіды майстроў і вылучаць іх адмыслова пачыр, што можа прывесці не толькі ў калекцыянаванні, але і дапаможа і агулам палепшыць развіццё любога чалавекка. Асноўнымі праблемамі, з якімі сёння сутыкаюцца прыватныя калекцыянеры, застаюцца адсутнасць дельнага рынку і экспертызы сапраўднасці — у выніку экспертнай супольнасці даводзіцца самастойна вызначыць сапраўднасць і вартасць прадметаў калекцыянавання. На жаль, у Беларусі няма сваіх аўкцыённаў дамоў, і часам калекцыянерам даводзіцца арыентавацца на суседнюю Расію, набываючы рэчы на тамтэйшых аўкцыёнах, — а адносна тэмаў таксама паўстае пытанне ўвогуці ці вяртання гэтых каштоўнасцей з-за межы. Тым не менш дзяржаўнаму музейнаму ўстанова і прыватныя калекцыянеры пачынаюць разглядаць спосабы развіцця калекцыянавання адна аднаму, і варта спадзявацца, што ратаванне культурнай спадчыны краіны пакрысе зробіцца супольнай справай як дзяржаўных структур, так і прыватных асоб.

Антон РУДАК
Фота аўтара і з сацыяльных сетак Музею гісторыі прыватнага калекцыянавання ў Віцебску

На выставачных пляцоўках Екацярынбурга траці раз разгарнулася Уральскае трыенале дэкартыўнага мастацтва. Яно аб'яднала больш за 400 майстроў керамікі, тэкстылю, шкла, металу. Сярод удзельнікаў — наша суйчынніца Хрысціна Высоцкая, адна з самых вядомых у Беларусі эксперыментатаркаў у галіне мастацкага тэкстылю.

Як удзельнік эгладанага форуму Хрысціна дэбатовала ў 2019 годзе і адразу заваявала лямол першай ступені ў катэгорыі "Арт-аб'ект". Пазначаную арганізатарамі тэму "Стварэнне свету" яна раскрыла ў тэкстыльнай скульптуры "Стварэнне Евы", адмыслова падрыхтаванай да трыенале. Праца з біблейскай гісторыяй сталася асабістым члендам для мастачкі. У выніку, як напісалі куратары ў каталогу, яна паказала гэты сюжэт як напружанае ўзаемадзеянне герояў і своеасабістую сакралізацыю чалавечых стасункаў. Сёлетня ўвазе глядачоў новая серыя — "Цёмная матэрыя", таксама створаная спецыяльна для Уральскага прагледу. Мінская публіка дыптых яшчэ не бачыла.

Калі мінчанам разам тэма была вельмі канкрэтная, то сёлетня яна вельмі абгульчана. Трыенале называецца "Дыялогі". І ў прынцыпе гэта мая тэма, таму што ў мяне шмат думак і напрамкаў наконц сувязей, зносін, сям'і. Таксама заўсёды хвалюе тэма космасу. "Цёмная матэрыя" — гэта абгульчанае імя для аб'ектаў работ серыі, дзе насамрэч ёсць і святлая матэрыя. Гэта як інтэлі, які дэляюг з сабой і барыцца светлага з цёмным, — тлумачыць канцэпцыю Хрысціна Высоцкая.

ЭНЕРГІЯ КОЛЕРУ І ФОРМЫ

Адна работа чорна-блукітная, а ў другой спалучаюцца белы, аранжавы, чорны і фіякавы — вельмі інтэнсіўны. Дыялогі вельмі заўсёды надвычай важны сімвалізм колеру. Блукітны атамасмалваецца з ментальнай энергіяй, аранжавы і ружовы асабіраюцца з больш зымным, нечым эмацыянальным, з любоўю і прывязанасцю. Чорны колер азначае і пэўную цёмную пляму — нявылучаны фрагмент, знак таго, што мы не можам усё ўсвядоміць, зразумець цалкам, што перакажаме ўбачыць поўную працэсу. Як форма ўзята стужка Мёбіуса. З яе перакручваннямі зваецца, што колер пераіажае з аднаго боку на другі, атрымаўшыца цыклічным. І гэта таксама дыялог.

ТРАДЫЦЫЯ І НАВАЦЫЯ

У якасці асновы я выкарыстоўваю металічны каркас, тут сакрэтуў няма. Матэрыялы — бавоўна, воўна, акрылавыя ніткі. Мне вельмі падабаецца працаваць з фактурай, таму выкарыстоўваю ворсавыя, аўтарскія тэхнікі, даваю пластыкі і нават магнітную стужку ад старых касцет. І ў гэтых работах яна ёсць. Тут таксама ідыя сувязі. Прадмет з нашай эпохі, які мы больш не карыстаемся. Касета — гэта носьбіт інфармацыі, пры гэтым мы не ведаем, якія звесткі там закладзеныя, не можам іх прычытаць. Тут "Цёмная матэрыя" рас-

Хрысціна Высоцкая за ткацкім станком

Дыялог на мове тэкстылю

крываецца як нешта схаванае, невымадана. Магнітная стужка выкарыстаная на чорнай частцы палята, дзе яна дэляна блішчыць, які зоркі, асабіла калі пад рознымі ракурсамі пабуліцца са святлом. Нібыта усё не ўзятае — вельмі прыгожы эффект імпенсія.

Для мяне тэма ткацтва заўсёды на першым месцы, і гэтыя работы выраблены на традыцыйным рамінным станку. Так, ён сучасны, але тэхналагічна гэта тое самае, як рабілі справядле ў вёсках, толькі атрымаў эмоцыі ад сударканання з матэрыялаў, гэта надвычайна. Тут дарчы будзе прыгадваць, што было з "Дрэвам Пазнання" ў Дубаі. Трапіткі момант разумення, што калі мы мільён наведвальнікаў беларускага павялічана, то павола дакладна памалаша ворс на тэкстыльным аб'екце. Я прыхвела дэмантаваныя габелены і пачынала, што на знешнім баку работы метры на два ад падлогі ніткі выцягнуты. Напэўна, людзі нават вычытвалі нешта сабе на памяць.

ЭКСПАНТАЦІЯ ДАВАЛЯЮЦА!

Тэму трыенале "Дыялогі" можна трактаваць як размову мастака з публікай. У гэтым сэнсе я пачынаю ў ачытардзе — дазваляе не толькі глядзець на тэкстыльную скульптуру, але і краціць.

Таксама вельмі тактыльны. Гэта першы ў жыцці чалавек матэрыя, з якім мы сударканяемся з іншым да цела. Я заўсёды прамаю ў галаве, што людзі могуць тачыць твор. Калі глядз захацеў дакрануцца да матэрыялу, для мяне гэта знак, што я выканала сваю задачу. Зразумела, заўсёды трэба працаваць добра, але думка пра магчымасць дакрануцца да твора прымушае рабіць так, каб нічога

не развалілася, каб не трэба было рабіць заўвагі каштаў "не дэляцьце на шэл'юры".

Але гэ да бронзавай скульптуры не дазваляецца дакрануцца ў экспазіцыі, хоць з гэтым матэрыяла тэкстыль не паруйнаць на трыенале. Не хвалюецца пра захаваанне работ?

Вядома, тэкстыль можна лёгка запіакаць, пашкодзіць. Аднак усё хуткапыльна, немагчыма захаваць усё ў сусце. Тут і шпелр важкай. Калі чалавек у моманце атрымаў эмоцыі ад сударканання з матэрыялаў, гэта надвычайна. Тут дарчы будзе прыгадваць, што было з "Дрэвам Пазнання" ў Дубаі. Трапіткі момант разумення, што калі мы мільён наведвальнікаў беларускага павялічана, то павола дакладна памалаша ворс на тэкстыльным аб'екце. Я прыхвела дэмантаваныя габелены і пачынала, што на знешнім баку работы метры на два ад падлогі ніткі выцягнуты. Напэўна, людзі нават вычытвалі нешта сабе на памяць.

ДЫЯЛОГ З КАЛЕГАМІ І ГЛЕДАЧАМІ

Маёй першай буліной выставай было Усерасійскае трыенале сучаснага габелены ў музейна-запавянаў "Царышына". Я пасля нарадзілася. Гэта той матэрыя, які заўсёды бліжэйшы да іншым да цела. Я заўсёды прамаю ў галаве, што людзі могуць тачыць твор. Калі глядз захацеў дакрануцца да матэрыялу, для мяне гэта знак, што я выканала сваю задачу. Зразумела, заўсёды трэба працаваць добра, але думка пра магчымасць дакрануцца да твора прымушае рабіць так, каб нічога

суюжэтаў усё тонка і дэлікатна. Уральскія габелены вельмі складаныя праз фактуру і паўнені. Калі бачу іх, перахоплювае дух. Гэта асобны свет! Таксама там моёй школа бацьку.

То-бок яны моцна за традыцыі трыенале?

Так, трыенале за традыцыі. З аднаго боку, увес свет за сучасны тэкстыль, з іншага — нічога нікому нічога не айна. У кожнай сваёй шкля. Мы грутуемся на традыцыйным ткацтве, на габеленах Аляксандра Кіпчанка, у нас ёсць вібскае авангардная школа, ёсць універсітэт культуры і мастацтваў, дзе акцігт робяць на традыцыі, акадэмі мастацтваў, дзе мы больш уважам намай манументальнымі работам і эксперымантам. Так і на Урале ёсць такія — тонкі, філасофскі, глыбокі.

Як утрымаюць ваіы работы там?

Мае работы там ужо прынілі, іх пазнаюць. Калі ў Расіі бачаць на выставе, палыхюць да мяне і кажуць: "У вас у Беларусі такай моцна школа эксперыменту!" Я ўсімшюся, ківаю і думою: зразумела, што я прадстаўляю не увесь беларускі тэкстыль, а адно з яго адгалінаванняў. У нас ёсць шмат іншага, таму было б лепш прадеманстраваць на форуме больш беларускага, прэзентаваць большыя рэзы. Адзначаючыся на падобных выставах, я паказваю, што мы ёсць, мы ствараем, з намі можна супрацоўнічаць. Доказ таму, напрыклад, "Тэкстыльны букет" у Нацыянальным цэнтры сучаснага мастацтваў, які налета прайдзе пятай раз.

(НЕ)ДАКРАТВАНЫЯ МАСТАЦТВА

Пытанне ў сувязі з намай трыенале. Наскокі карктына сучаснага тэкстыль, прымяні маіы работы, адносіць да разрады дэкартыўнага мастацтва?

На мой погляд, рамкі дэкартыўнага мастацтва даўно размыліся, і адбольшы гэта не дзейнае гэта год там, а значна раней — шпел'ю ў 1960-я з Лазанскімі біенале ў Швейцарыі. Задача стала паказаць мастацтва тэкстылю як канцэптуальнае, сучаснае, якое шкля новыя формы і вывучэнне срочкі. Апошняя гаў у бок сучаснага мастацтва тэкстылю.

Другі раз выстаўляецца на трыенале, аднак самі не змаглі завітаць на форум. Шіе бачі фармат наладзіць хоць нейкую зваротную сувязь, знацісі кантакты?

Так, з трыенале ў мяне добрая гісторыя складалася, але гэта завочны ўдзел, на жаль. Хоць мая работа прысутнічае ў рэальнай прасторы і ў рэальным часе, дадзена высокая канцэптуальнага мастацтва, якое нясе свой мастацкі імпульс і ідыю, вывучае ў перапыліненні нійей. А нійей можа быць і металічны сетка, і сетка, і отпаваквалю — што завоцна, нават боце, што нам можа падавацца не тэкстыльнае ўвоцле. Гібага ў трыенале ў сабе ствараць паміж нашымі карамі, першыбачнымі часткамі, калі чалавек пачаў плесці сеткі, і сучаснае, і гэта — гэта і нійейскага, і нійейскага. І гэта гэта дэкартыўна-прыкладнае мастацтва, не усім карктына. Гэта не прадеміт інтэр'еру ў ассе-сору. Яно несе зэрне таго, што робяць нас людзьмі. І я праз тэкстыль расказваю пра сваё бачанне свету, пра важкай для мяне пытанні, шкуаю пра гэты сувязь з глядачом і выісце сваім думкам.

Чын гэты форум прычыноў ваіы ўвагі і як там, на Урале, развіваецца мастакі тэкстыль?

Уральскае трыенале — гэта самая вялікая выстава паабнога фармату ва ўсёй усходняй частцы Расіі. Можна сказаць, у сферы тэкстылю яна другая па значнасці пасля "Царышына". На ачыта свая моцная школа, якая вылучаецца сярод іншых. Яны вельмі трапятліва ставяцца да традыцыйнага габелены — унікальнага і пазнавальнага. У колерах, фактурах,

Данііл ШІРКА
Фота з сацыяльных адрыва Хрысціны Высоцкай

Доўгае жыццё ў тэатры...

Дапамагала і тое, што я ніколі не ўдзельнічаў у тэатральных п'єсках, усюго сабе аддаваў толькі працы.

Я засвоіў, што трэба любіць сам тэатр, а не сябе ў тэатры. Магу адпачываць дома з сям'ёй ці на дачы, але праца заўсёды на першым месцы. І так ва ўсім: дзе б ты ні быў, ты павінен аддаваць сілы на поўногу. Я і да гэтага часу вучуся: лічу, што важна назіраць жыццё, людзей, запамінаць погляды, жэсты, цікавыя выпадкі. І тады падсвядомасць выдас на сцэне тое, чаго ты ад сябе не чакаў. Я пастаянна думаю пра свае ролі, старыя і новыя. Часам жонка нават спыняе мяне: "Ты ўжо дома".

— **Ці можна сказаць, што ваш тэатр выхоўвае глядачоў? Ці ўдзячны глядач вам за працу?**

— У Бабруйску ёсць тэатры, якія прызываю на кожны наш спектакль і глядзюць сур'ёзна, а і ёсць і тыя, хто жадае проста адпачыць. Такія гавораць, што праблем ім хапае і дома, і на працы. Мы гатовыя размаўляць з людзьмі на іх мове: дзесяці разам усміхнуцца, а дзесяці і паглыбіцца ў разважанні. Асабіста я ўдзячны ўсім глядачам, якія прыходзяць у тэатр, бо тэатр — гэта і ёсць глядач. Але, тэатра, яна і запрасіла мяне і маіх двух таварышаў сюды. У той час тут якраз мяняўся акцёрскі склад. Паступова мы сталі граць, уцягваліся ў жыццё тэатра. З'явілася сям'я. І таму, калі мне і прапаноўвалі змяніць месца працы, я не серкаса адзіленне, дзе выкладалі Аляксандр Да-

За душыню дабрыню Аляксандра Парфяноўча калегі называюць Сан Санычам. Акцёр прывясціў Мігліўскаму абласному тэатру драмы і камедыі імя Віцэнца Дуніна-Марцінкевіча, што ў Бабруйску, амаль пяцьдзесят гадоў. 25 чэрвеня Аляксандра Аляксандравіча, інтэлігентнага і абаяльнага чалавек, сапраўднага майстра сцэны, узнагародзілі знакам "Ганаровы грамадзянін горада Бабруйска". Гэта і стала падставой для нашай сустрэчы.

настаўніца беларускай і рускай моў стала залейнічаць мяне ў невялікіх інспірацыях. Яна заўважыла артыстычныя здольнасці і раіла паступіць на тэатральнае адзіленне. І пасля заканчэння васьмі класаў я падаў дакументы ў магілёўскае культпрасветвучылішча. Там выкладалі маладыя выпускнікі інстытута культуры, педагогі Аляксандр Курпюгі і Вера Карнавух. Гэта былі апантанія тэатрам людзі, і яны заразілі мяне гэтым пачуццём. Пасля заканчэння вучылішча мяне накіравалі ў гарадскі пасёлак Падсвілле Віцебскай вобласці, дзе я займаўся метадычнай працай у занальным Доме культуры. Адправаўшы размеркаванне, я пайшоў у Інстытут культуры. Паступіў на рэжысёрскае адзіленне, дзе выкладалі Аляксандр Да-

броцін і Галіна Старкоўская, якія навучылі нас шмат чаго. Так што можна сказаць, што ў мяне была цудоўная акцёрская школа. Пачае вучобы мы гралі шмат розных роляў, асабіла мне падабалася ўдзельнічаць у п'єсах паводле Гоголя і Чэхава.

— **А як вы апынуліся ў бабруйскім тэатры? Як захоўвалі матывацыю для такой доўгай працы тут?**

— На нашых выпускніках іспытах была загадчыца трупы бабруйскага тэатра, яна і запрасіла мяне і маіх двух таварышаў сюды. У той час тут якраз мяняўся акцёрскі склад. Паступова мы сталі граць, уцягваліся ў жыццё тэатра. З'явілася сям'я. І таму, калі мне і прапаноўвалі змяніць месца працы, я не серкаса адзіленне, дзе выкладалі Аляксандр Да-

“Узнагароджанне было вельмі нечаканым, — распавядае Аляксандр Парфяноўч. — Разглядаю яго як яшчэ адзін вынік майёй працы, пацвярджэнне таго, што я патрэбны бабруйскаму глядачу. Таксама вельмі прыемна, што я ў свой час атрымаў званне заслужанага артыста і Орден Пашаны з рук Прэзідэнта Беларусі. Я ўдзячны свайму лёсу. Вядзецца, калі б жыццё можна было пражыць спачатку, я ўсё роўна стаў бы акцёрам і больш нікім”.

— **З чаго пачыналася ваша кар'ера?**

— Яшчэ ў дзяцінстве пасля школьных урокаў я любіў глядзець фільмы ў сельскім клубе. Мяне цікавіла менавіта акцёрская ігра, тое, як перадаюцца пачуцці. Нездзіўна, што тады і захацелася стаць такім жа, як людзі на сцэне. Пазней май

Парады маладым акцёрам ад Аляксандра Парфяноўча,

як стаць сапраўдным прафесіяналам:

- Любіць тэатр, а не сябе ў тэатры.
- Накіраваць сябе на зразуменне прафесіі, бо чым больш будзецца ведаць пра яе, тым будзе лягчэй.
- Больш працаваць над рухам на сцэне, эксцэнтрыкамі, мімікай.
- Тэатр — гэта не самадэстатковае, а напружанае праца.
- На сцэне ўвесь час знаходзьцеся ў ролі, таму што глядач адчувае ўцягнутасць артыста ў працэс.

— **Вы змамаецеся ў кіно. Ці адрозніваеце гэтую працу ад тэатральнай?**

— У мяне больш за семдзсят эпізодных роляў у фільмах і серыялах. Галоўнае адрозненне тут для акцёра ў тым, што перад здымкамі працтычна няма рэпетыцый, адразу ідзе дубль. Калі ў спектаклі мы вывяраем кожную эмоцыю да кропкі, то ў кіно выкарыстоўваюць хутэй фактуру, знешнасць. Але, тым не менш, работу ў кіно не назавеш лёгкай. Згаджацца на яе спрыяюць і ганарары. Аднак бывае, што адмаўляюся ад роляў у кіно, калі заняты ў тэатры. Таму прашу папярэджаць аб пачатку здымак як мінімум за месяц. Больш за ўсё падабаецца супрацоўнічаць з кінарэжысёрамі Юрыем Марозам, Сяргеем Урсудзікам, Уладзімірам Мірзоевым.

— **Што дапамагае вам захоўваць інтэлігентнасць і дабрыню?**

Вядома, памяць аб мамі. Лічу, што як выхаваеш чалавек у дзяцінстве, так і складзецца ягоны характар. А яшчэ праца, да якой быццё прывучалі нас з дзяцінства. Вось і шпер у разгар 77 сезона нашага тэатра, я адпачываю, працуючы на лэцішчы. Там у мяне расце ўсяго патроху, заўсёды ёсць занятка. Наогул лэцішча дапамагае адцягнуцца нашам больш, чым баўленне часу ў гарадской кватэры.

Павел САЛАЎЕЎ
Фота з асабістага архіва героя

Рубрыка “Максіма маладых” працягвае знаёміць вас з яркімі юнымі творцамі свету беларускага мастацтва. Наша новая герайна — Кацярына Чысцікава, выпускніца кафедры графікі Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў, — аўтар адной з найлепшых дыпломных работ гэтага года.

Нагненне дзвючна шукала ў агульначалавечых сюжэтах, знаёмых кожнаму з нас. Кацярына ўпэўненая: творчыя сілы можна чэрпаць са свайго асяроддзя, якое дапамагае знайсці ўнікальную ідэю для новых праектаў.

— **Кацярына, раскажыце, як вы трапілі ў акадэмію?**

— Я вучылася ў мастацкім каледжы імя Глебава на спецыяльнасці “жывапіс”. На апошнім курсе мой настаўнік прапанаваў мне працягнуць навучанне ў БДАМ. Талы я ўпершыню наведала акадэмію і схадзіла на прагляд прац студэнтаў кафедры графікі. Я была здзіўлена дэталізаваным і рэзгаваным іх работ. Пасля каледжа адчуваў, што стамілася ад класічнага жывапісу алейм, таму вырашыла паспрабаваць новы кірунак.

На пачатку навучання сапраўдным акрышчём для мяне стала друкаваная графіка. Мы знаёміліся з некаторымі тэхнікамі глыбокага друку ў літаграфіі. Таму першы год быў не зусім узабудованым: атрымаўшы вылікі аб’ём новай інфармацыі, якую трэба засвоіць. У нас сфарміравалася вельмі дружная група, і мы вучыліся не толькі ў выкладчыкаў, але і адно ў аднаго.

— **Ці адчуваеце, што навучанне ў акадэміі ўплывае на фарміраванне вашай асобы?**

— Вядома, акадэмія моцна паўплывала на мой светапогляд: 20-25 гадоў — гэта важны час стварэння чалавек як прафесіянала. Пачынаючы з другога курса кожны з нас вызначаўся са сваім напрамкам, з тым, чым у вусейшым сэнсе хоча займацца: ілюстрацыя ці друкаваная графіка, якія матэрыялы і тэмы больш цікавыя. Гэта сапраўды ўплывае на творчае станаўленне асобы.

— **Студэнцкія гады — гэта не толькі лекцыі. Якія цікавыя моманты захапілі ў вашай памяці?**

— Самыя цёплыя ўспаміны — пра першыя чатыры гады навучання, калі наша група ў поўным складзе ездзіла на летнія практыкі. Дзякуючы падарожжам мы шмат дазналіся пра выдатныя і самабытныя месцы ў Беларусі. Жылі ў Ашмянках, Вілейцы, Паставах. Увечы на працягу месяца вучыліся і малывалі наваколле, архітэктуру, прыроду, мясцовыя жыхары. Гэты досвед дапамог нам яшчэ больш раскрыць свой творчы патэнцыял і бліжэй пазнаёміцца адно з адным.

— **Як вы выбіраеце тэму для дыпломнай работы?**

— Я даволі доўга не магла вызначыцца, спырацца хацела зрабіць серыю графічных аркушаў

Сюжэты з жыцця на цынкавых пласцінах

па літаратурным творы, а потым зразумела, што некалькі гадоў той ці іншай вываі справава-да адностварыць тэму чалавечых стасункаў. У выніку абрала агульначалавечыя, архетыповыя сюжэты, напрыклад вобраз мамы, закаханых, мужчыны і жанчыны, чалавек сам-насам з сабою.

У акадэміі на працу з дыпломна даецца год. І спачатку здаецца, што час вельмі шмат, бо на працягу навучання прагляды

і экзамены ў нас былі кожны семестр. Вельмі важна правільна расплываць час на распацоўку эскізаў, на эксперыменты з матэрыялам. Самым доўгім і маральна складаным быў менавіта працэс стварэння эскізаў, я доўга не магла вызначыцца са спосабам стылізацыі фігур, проста ведала, які эмацыянальны стан і атмосферу я хацела стварыць. Увесь гэты перыяд мне дапамагалі і арыентавалі дыпломы

— **Як захоўвалі творчую энергію і натхненне падчас працы?**

— Сілы я чэрпала з сувестна вядомых твораў. Пазней, у по-

шуках блізкіх для мяне сюжэтаў і стылізацыі, я прышла да скульптур эпохі палеаліту і неаліту. Мы, вядома, вучыліся гэтыя перыяды на гісторыі мастацтва, але ў час працы над дыпломам я звярнула на іх вядлікую увагу. Мне ўразіла прастата і лаканічнасць форм, дакладнасць перададзенага стану. Натхнілі мяне скульптура эпохі палеаліту “Сонная кабет” (Мальтэйская Венэра) і скульптура эпохі неаліту “Ен і яна”.

— **Ці ўнікалі складанасці падчас працы над дыпломам?**

— Для рэалізацыі сваіх эскізаў я выбрала тэхніку афорта на шынку. Да пачатку працы з матэрыялам я не зусім уявіла працаваць з гэтым матэрыялам. Наглядзіла ў гэтай тэхніцы, з-за вядлікага памеру пласцін праца стала для мяне новым выпрабаваннем. У працэсе мне дапамагалі кіраўнік дыплому Уладзімір Мікалаевіч Вішнеўскі і майстар Раман Мікалаевіч Сустваў. Праца з металам часта вельмі змяняе эскізы, прыносіць нечаканыя эфекты, і гэтым складана кіраваць. Таму доводзілася перабудоўваць і рэзгавань эскізы ў працэсе. Я практычна да самага апошняга моманту не магла сапраўды працаваць фінальны вынік.

Камісія высокая апаніла маю працу, гэта было для мяне нечакана. Некаторыя глядзчы нават казалі, што ўбачылі ў пераказаных сабе, гэта было для мяне самым прыемным і важным.

— **Размакчы пра будучыню, якой вы ве бачыце?**

— Буду працаваць па размеркаванні ў ДМШ №1 імя У.К. Цішко. Я ўжо выкладала там апошня паўгода. Праца ў мастацкай школе мне падабаецца. Яна дапамагае спарэдкаваць інфармацыю, на новым уфармітэ засвоіць тэму, якую тлумачыць вучням. Планаў у будучыні развівацца як мастак і, магчыма, ілюстратар. Хуткім часам збіраюся выстаўляць свае творы на выставах, напрыклад падала заяву на ўдзел у “Водзенскім салоне”.

— **Якія парады вы б маглі даць будучым студэнтам БДАМ?**

— Аб’гурэнтам я б раіла падрыхтавацца да таго, што важнай часткай навучання з’яўляецца самадукацыя. Багата што залежыць ад жадання атрымаць інфармацыю і ад атмасферы ў калектыве. Аднагрукнікі — гэта практычна твая другая сям’я на бліжэйшыя гады. І яшчэ адно: максімальна прадуктыўна скарыстаць час навучання.

У верасні пакуль што адзіночна аўдытарыю Акадэміі мастацтваў зноў запойніцца студэнтамі-энтузіястамі. Досвед старэйшых таварышаў па творчым іхх можа намалываць для іх прыкладную карціну будучага навучання. Але пачаць праходжанне гэтага шляху самай важнай парадкай застаецца наступная: не страціць сабе.

Настася ЮРКЕВІЧ

Фота з асабістага архіва героя

Звядзі смяшала пытанне: "Якую кнігу вы ўзялі б на незаселеную выспу?"
На выспу, ды яшчэ незаселеную, мэтазгодна браць бібліятэку. Як мінімум раённую дзіцячую. Янку Маўра і Жуля Верна варта чытаць уярэмешку. І калі рабчы гэта пад плёскак асіяніскі хвалі і крыві гаваркіх папугаў, эфект ад чытання — гарантэваны. Прынамсі адаптацыя да адзіноц прыдзе незаважна.

Пісьменнік і журналіст Мікалай Чаркашын — гасць Зэльвенскай раённай бібліятэкі

А вось Караткевіча трэба чытаць без дамешкаў. Вытанчаная страва з поспехам можа абысціся і без гарніру. Уладзімір Сямёнавіч даводзіць справу да лічэчнага фіналу і замацоўвае нацыянальную прыналежнасць раз і назаўжды. Пры яаксамм асвенні пратанаванага можа вярнуцца пры нагодзе і на Вялікую Зямлю. Прычым вярнуцца зусім іншым чалавекам.

АГРАНОМ ДЛЯ НОВАЙ ЗЯМЛІ

Што трэба зрабіць, каб беларуская кніга стала любімай? Неабходна, каб яна стала толькі моднай. Неабходна, каб яна стала беларускай Бібліяй. Такой была "Новая зямля" Якуба Коласа. Маці расказвала, што кніжка каштавала нішчым, а наклад забяспечваў усеагульную даступнасць выдання. Твор меўся ў кожнай хаце. Прынамсі ў сельскай.

І тут было янае ўсё: пра што напісана і як. Высокая Беларусь набліздна марыла пра зямлю, якую ўсе называлі карміцельскай. А твор напісаны так, што адрэз трапіць у душу і на памяць. Аксёўма: што чытаешца проста і запамінаешца хутка, напісана крывёю. Але час мінае. Шатлівая Беларусь-сялянка пачала прымерываць гарадскую нахабную міні-сукенку. І хто цяпер піша крывёю? Дык што, Біблія ў нас больш не будзе?

"ДЗЯРЭЯЙ, УЮНАШ!"

Кажуць, Міхась Лынькоў састарэў. Сапраўды, хто з сённяшніх малыхаў чытаў пра Міколку-паравоза і смяяўся? Чытаў "Васількі" і плакаў?

Баюся быць катэгарычным, але названая творы, калі нас цікавіць лёс нашых дзяцей, варта перавадаваць, як, напрыклад, перавадаючы расяіне класіку Аркадзя Гайдара.

І яшчэ. Дзіцячая кніжка без ілюстрацыяў — злычэства. Апошнім часам з'явілася пэўная колькасць літаратураў, што не без поспеху пішуць для дзяцей. Дай ім Бог! Міхась Лынькоў, які старанна апякаў малыхаў у літаратуры, казав у такіх выпадках: "Дзярэй, уюнаш!"

ФАНТАЗІЯ ПРАЦУЕ

Асабліваю важнасць дзіцячых кніжак я аразумеў, калі, рыхтуючыся да сустрэчы з Іванам Буяменкам, перачытаў "Вайну на Штайвай конанкі", з якой для мяне і пачалася беларуская літаратура. Уразіла... не, не прымытэўнасця, а нейкая даведзеная да максімуму прастата выкладання. Пры гэтым задалася, якім феерычным быў гэты твор, калі мне

Бібліятэка для выспы

Хвалія, звяні! Акцыя ля вёскі Азіна

У Баранчах — свята

было гадоў шэсць.

Перачытаў іншых сваіх любімых дзіцячых аўтараў. Тое ж. Выклічэчне склаў хіба што не верагодны прымітчык Эдуард Успенскі. А што тычыцца іншых творцаў... Яны стваралі казіяк, а дзіцячым неўтаможнаым фантазія запамінае прастору эмоцыям, фарбам і няздэсеннікам марам. Гэта вам не Баранскі з Бябешкам!..

КАБ НЕ У СВІНІ ГАЛАСЫ

А яшчэ я ўзяў бы на незаселеную выспу ўсе фразеалагічныя слоўнікі Фёдара Янкоўскага. Без іх наша мова губіць палову прычэпачытасці. У нас і так апошнім часам адчуваешца жудаснае засілле амерыканізмаў, вульгарызмаў і бюржэазызмаў. Калі пераможам гэтую навалу, кожны наш фразеалагізм стане простым і зразумелым. Да прыкладу, "у свінны галасы". Гэта як? "Позна!" Мне мае вясковья шэчкі так тлумачылі сітуацыю. У гаспадыні ця-

гам дня спраў — мора. І карову падаіць, і курыў накарміць, і ў хаце прыбраць, і печ прапаліць ды на стол сабраць. Пра кабана згадваеш толькі тады, калі ён і голіду закрываць. Значыць, згадваеш позна.

ТЭМАТЫЧНЫ КАНЦЭРТ І ГІСТАРЫЧНЫ ЭКСКУРС

Не магу не прывесці вельмі трапную цытату з ліста Кацярыны Сандаловай, бібліятэкара аддзела бібліятэчнага маркетынгу Пінскай раённай бібліятэкі: "Бібліятэкі валодваюць вялікім патэнцыялам для захавання, агульнага і папулярызачнага історыка-культурнай спадчыны Беларусі, выступваючы інфармацыйным прывідніком паміж пакаленнямі, застаюцца годнымі захаваннікам патрыятычных традыцый. Ведан-

казанікамі ды музеямі. Веды замацавалі вістарынай".

"ЛЭС ПРАСТРЭЛЕННЫХ КАСАК"

Зэльвенская раённая бібліятэка запрасіла ў госці пісьменніка, журналіста, афіцэра-паловніка, ураджэнца Ваўкаўскага Мікалая Чаркашына.

Намеснік дырэктара ўстанова Вяольа Камарыніч распавяла пра тое, што Мікалай Андрэвіч — часты гасць Зэльвы. Шмат пісаў пра тое, як ішла ў гэтым краі Вялікая Айчынная вайна.

Напраканцы сустрэчы літаратар пацвердзіў бібліятэцы сваю новую кнігу "Лёс прастреленных касак", дакументальнай асновай якой сталі звесткі пра баювя дзеянні 3-й аймы Заходняга фронту. Шкава, што сустрэча адбылася ў дзень вызвалены Зэльвы ад нямецка-фашысцкіх акупантаў.

ФОРУМ МОЛАДЗІ, ВЫСТАВЫ ВІЦЕБСКА

Намеснік дырэктара цэнтралізаванай клубнай сістэмы Касцюковіцкага раёна Святлана Захаранка распавядае: "У нас адбыўся форум моладзі Маргіёўскай і Браўнскай абласцей. Супрацоўніцтва раздзінае доўжэцца даўно. Нааодны для гэтай сустрэчы стала жаданне старэйшыха пакалення перадаць эстафету дружбы моладзю".

У Віцебскім абласным краязнаўчым музеі працуе выстава работ Васілія Харытонава. Называюцца яна "Рэтраектыва і фантазія". Экспанаваны жывапісе і графіка. Мастак розам з Лёзіна. Перавагу ў тэматыцы аддае прырозе. Работы Васілія Фёдаравіча знаходзяцца ў Тайландзе, Кітаі, Ліване, Ізраілі, Францыі, ШША...

У гэтым жа музеі адкрылася выстава аўтарскіх лясек "Пазнай свайго героя: ад ротра да сучаснасці". Мастачкі Вераніка Свіршчыца і Рыта Кузняцова прапабуюаюць аўтарскі погляд на любімых з дзяцінства персанажаў.

КАЛІ АДПАЧЫНАК КАЛЕКТЫУНЫ

Святы вёсак на Ашмяншчыне даўно сталі традыцыйнымі. Сёння канцэрты сезон у аддаленых паселішчах распачаў народны ансамбль песні і танца "Краніцы" Ашмянскага раённага цэнтра культуры. Першае свята прайшло ў Баранчах Журанскага сельсавета. Назвалі мерапрыемства Днём калектыўнага адпачынку. Сачылі за канцэртнымі выступленнямі, шанавалі юбіляраў.

І яшчэ адна брандавая акцыя. Рэдактар Палачкага раённага цэнтра культуры Кацярына Паўловіч распавяла пра акцыю на беразе возера Белае ля вёскі Азіна. Менавіта тут востым год далацца брандавае свята "Зіна, хвалія азёрына!". Тут можна і юшкі пакаштаваць, і ракаў злавіць, і паўдзельнічаць у гонках на катамаранам. А сёлета модным стаў і пляжны валебюк.

Жывіце весела і пішыце пра цікавае!

Сустрэнемся праз тэлезнь.

Яўген РАГІН
Фота прадстаўлены ўстановамі культуры

Льняное вяселле і не толькі
У Аюцавічах прайшоў незвычайны фэст

"Свята льну праводзіцца ў Аюцавічах ўпершыню, — расказвае загадчык Аюцавіцкага сельскага клуба Вераніка Лабанова. — Некалькі гадоў таму мы адзначалі Свята кветка, а сёлета вырашылі, што трэба зладзіць нешта новае. Думаю, што ўсё атрымалася".

"Кузьмінкі" ў Зялёнцы

Народнае свята "Кузьмінкі" прайшло 23 ліпеня ў аграгарадку Зялёнка, што на Палаччыне. Летнія Кузьмінкі даюць старт сенакошу, збору ўраджая і агад. А яшчэ гэта час жаночых пасадзелака. У Зялёнцы падзея адзначаецца чацвёрты год і назменна збірае шмат гасцей.

Жыхарка Аюцавіч Людміла Ламаносава прыгатавала на свята пшанічны хлеб і крэкеры з семенем ільну:

— На кожнае свята прыкладу таму мы адзначалі крэкеры дасяць просты. Патрэбна 500 г мукі, 200 г вады, тры лыжкі семени льну, палову чайнай лыжкі солі, чайная лыжка цукру і разрыхляльніка. За 15-20 хвілін у духоўні атрымліваецца такая воль смаката.

— Гатавала сёння ўпершыню, але ўнучка сказала, што выдатна пахне, таму, думаю, і на смак добры. Патрэбны лаваш, два віды сыру або тварагу, усё гэта скруціць і скласці ў круглую форму. Змазаць сметанковым маслам, заліць сумессю двух яек з малаком. Зверху — ільнасеме. У духоўку на 30 хвілін на 180 градусаў. Ведала, што на свіце будзе шмат дзяцей, таму зрабіла цукеркі: курагу і грэчкі арах трэба зрабіць, сфармаваць шарыкі і абмакнуць у кунжут і лён. Вельмі карысны ласунак!

Маці траіх цудоўных дачушак Вяольа Ясевіч таксама прадэманстравала сваю кулінарны талент:

— Думаю, гэтым спадабаюцца мае аладкі з кабылае дабавленнем ільнасемею, кексы і льяныя кесілы.

Сацыяльнае работнік Тацшына Журавіўца ўпрыгожыла святочны стол булкай у форме кветкі льну.

Жыхарка Аюцавіч Раіса Лабочка прынесла на свята духмяны сырны пірог з ільном:

— Гатавала сёння ўпершыню, але ўнучка сказала, што выдатна пахне, таму, думаю, і на смак добры. Патрэбны лаваш, два віды сыру або тварагу, усё гэта скруціць і скласці ў круглую форму. Змазаць сметанковым маслам, заліць сумессю двух яек з малаком. Зверху — ільнасеме. У духоўку на 30 хвілін на 180 градусаў. Ведала, што на свіце будзе шмат дзяцей, таму зрабіла цукеркі: курагу і грэчкі арах трэба зрабіць, сфармаваць шарыкі і абмакнуць у кунжут і лён. Вельмі карысны ласунак!

Маці траіх цудоўных дачушак Вяольа Ясевіч таксама прадэманстравала сваю кулінарны талент:

— Думаю, гэтым спадабаюцца мае аладкі з кабылае дабавленнем ільнасемею, кексы і льяныя кесілы.

Сацыяльнае работнік Тацшына Журавіўца ўпрыгожыла святочны стол булкай у форме кветкі льну.

Сацыяльнае работнік Тацшына Журавіўца ўпрыгожыла святочны стол булкай у форме кветкі льну.

Сацыяльнае работнік Тацшына Журавіўца ўпрыгожыла святочны стол булкай у форме кветкі льну.

Тым часам журы абрала пераможцаў. Найлепшымі прызнаны: жаніх — Андрэй Губанаў з Фарынова, пара — Дар'я і Сяргей з Азіна, спрыт-

ДЗЯРОВО ЛАД ЖЫЦЦЯ

Гаспадыні так ветліва запрасіла пакаштаваць свае шэдэўры, што цяжка было адмовіцца. Сапраўды, усё атрымалася вельмі смачным, а галоўнае — карысным. Як вядома, семя льну памяншае колькасць шкоднага халестэруну, перашкаджае росту ракавін пухліка, умацоўвае імунітэт, здымае запаленне ў страўніку, паліягае сімптомы астэмаі, спрыяе гаенню ран, нармалізуе сэрцабіццё і ціск, прадухіляе аякі, выкарыстоўваецца пры лячэнні кал'юкстыўну.

Галіна Нарбутаўчыч расказвае, што яе бацькі і дзядзі ў поспеху трылі ўжывалі стравы з ільну.

— Мае нявестка Ірына Нарбутаўчыч таксама не забывае традыцыйны прадукт:

— Вось паглытаную льняную іткіца. Заецца, што разам яны ўжо 18 гадоў, а шлобам пабраўліся толькі чатыры гады таму. На дваіх у

Ільняныя сувеніры і стравы з семени льну

чыма, мая бабуля ці нават прабабуля ў ім кулінарылі. Мы знайшлі яго, алпалі-равалі, упрыгожылі — і цяпер гэта цудоўная ваза для кветка.

На свіце ўшанавалі сямейную пару Кулакоўскіх, якая адзначыла льянонае вяселле.

Сужэнцы Кулакоўскія гавораць, што разам яны ўжо 18 гадоў, а шлобам пабраўліся толькі чатыры гады таму. На дваіх у

Кацярына ПАЎЛОВІЧ, рэдактар Палачкага раённага цэнтра культуры
Фота аўтара

Іна ЛЕЙКА,
Каралікі раён
Фота аўтара і Ларыся ШУГІЛ

Халакост вачыма мастака

У Прадзідзчай бібліятэцы Рэспублікі Беларусь — ціхім месцы, напоўненым шлохам старонак, нягучымі размовамі і мяккімі крокамі, прытушанымі дыванамі, працуе выстава, якая прымушае супрацоўнікаў і наведвальнікаў спыніцца, заміраць на імгненне, і ўдзяцца цяжка і горка. Называецца яна "Халакост вачыма мастака".

СУМНАЯ ГІСТОРЫЯ

Гісторыя таго, як з'явілася гэтая экспазіцыя, даволі сумная. У 1999 годзе, амаль чвэрць стагоддзя таму, Мінскае грамадскае аб'яднанне "ГІЛФ" і яго старшыня Фрыда Рэйзман арганізавалі конкурс для юных талентаў і мастакоў-пачаткоўцаў. Тама была абрана складаная і трагічная — "Халакост вачыма мастака". Справа ў тым, што сама Фрыда — былая вянзіца мінскага гета.

Бацька Фрыды са старэйшым сынам Лазарам некаторы час працаваў у падполлі, а пасля сышлі ў партызаны — заставацца ў гета было небяспечна не толькі для іх, але і для астатніх членаў сям'і. Другога брата шасцігадовай дзвючкінай — Мішу — забілі, калі ён выйшаў з гета. Ні Фрыда, ні яе маш так і не

змалі высветліць, дзе і як быў забіты шаснаццацігадовы хлопц.

Успаміны Фрыды Рэйзман жахаюць. Не павінны дзеці бачыць, як іх знаёмыя з такой сілай прыскакоў да сябе немаўля, каб не крычалі, не выдала іх месцазнаходжанне фашыстам, што яго задыхацца і памірае.

Не павінны дзеці бачыць, як пакукі ядуць трупы, не павінны хвацца ад бамбежак і кожную секунду баяцца памерці. Зрэшты, дарослая таксама не павінны жыць — гадоўна каштоўнасць, даленая чалавеку, і ніхто ні пры якіх абставінах не мае права яго адбіраць.

Фрыда вырасла, але не магла гаварыць аб жыху, які перажыла. Нават у сям'і гады ў гета ў размовах абыходзілі, алмоўчыліся, каб не варушыць мінулае і цяжкія, глыбокія раны, якія яно нанесла. Жанчына ўспамінае: "Я не разумею, чаму гэтая тема замоўчвалася. Я не магла спытаць у дарослых, чаму гэта абдылоўнае. Не давалі гаварыць з гэтай тэмай. Ніхто нічога не казаў".

ПЕРАПЫНЦЬ МАЎЧАННЕ

У 1993 годзе Фрыда Вульффаўна стала адным з ініцыятараў стварэння Мінскага дабрачыннага

грамадскага аб'яднання былых вянзіц гета і лагераў "ГІЛФ". Да гэтага часу яна з'яўляецца старшынёй выканаўчага камітэта арганізацыі.

У 1999 годзе, арганізуючы конкурс "Халакост вачыма мастака", яна спадзявалася нарэшце прыдчыніць заслону маўчання, якая пакрыла тэму гета і жаху, з якім сутыкнуліся беларускія яўрэі. Конкурс прашоў, аўтары лепшых малюнкаў былі ўзнагароджаны прызамі, а пасля, як гэта часта бывае, пракаршыны забылі, закінুলі на склад.

Абвешчаны ў Беларусі год гістарычнай памяці наштурхнуў гэтую адважніцу на думку аб тым, што творы, напісаныя шмат гадоў таму, і цяпер могуць прынесьці карысць, стаць напамінам пра тое, што вайна — жудасная з'ява, якая калечыць абсалотна ўсіх без выключэння.

Старшыня праўлення Міжнароднай грамадскай дабрачыннай арганізацыі "Дыялог" Артур Ліўшыца: "Акрамя мастацкага аспекту, ёсць яшчэ і адукацыйны. Выстава падарожнічае па розных гарадах, заезджае ў школы і бібліятэкі. Паглядзець на яе прыходзяць дзеці, і яны бачаць не проста тэму візуалізацыю, праходзіць яшчэ і адукацыйны працэс. Ім распаўядаюць пра тое, што такое Халакост, генашы, насколькі велізарнай трагедыяй стала гэтая падзея для многіх сем'яў".

БЫЦЦАМ УКРЫЖАВАНЫЯ

Пра аўтараў большасці карцін не ўдалося даведацца нічога. Але ўнікае даўкае паучоўе ў грудзях, калі пал малюнкам "Карны атрап у вёсцы" бачыш подпіс: "Ягор Грыгор'еў, 15 гадоў". На палатне — жанчына з маленькай дачкой хавасца за адчыненым дзвярцям. У хаце разгорм, рэчы раскладаны, а за дзвярцям, на вуліцы, сапраўднае пекла. Ланцужок мірных людзей, якія жадаюць жыць і працаваць, выгнацца па дарозе, а ў іх спіны трымаць рулімі аўтаматаў. Гэтых людзей выдуну на смерць. Ягор, якому шпёр ужо амаль сорак, у свае 15 ведаў, што такое вайна і як яна закрала, створаная дзешчы, як ніякую іншыя здольныя пераадолаць, алоўкіма, вартаў таго, каб іх убачылі. Карціны, створаныя дзешчы, як ніякую іншыя здольныя пераадолаць, алоўкіма, вартаў таго, каб іх убачылі. Карціны, створаныя дзешчы, як ніякую іншыя здольныя пераадолаць, алоўкіма, вартаў таго, каб іх убачылі.

Каштоўнасць выставы для нашага часу характарызуюць словы Артура Ліўшыца: "Акрамя мастацкага аспекту, ёсць яшчэ і адукацыйны. Выстава падарожнічае па розных гарадах, заезджае ў школы і бібліятэкі. Паглядзець на яе прыходзяць дзеці, і яны бачаць не проста тэму візуалізацыю, праходзіць яшчэ і адукацыйны працэс. Ім распаўядаюць пра тое, што такое Халакост, генашы, насколькі велізарнай трагедыяй стала гэтая падзея для многіх сем'яў".

марка, і тое, як некаторыя людзі забывалі свае імяны, бо замест іх для абазначэння выкарыстоўваўся парадкавы нумар.

У працівагу гэтай карціне, што не пакаіла надзеі, не пакаіла шанцу на абнавенне ад пакут, ёсць іншая, аўтар якой невядома, — "Малітва аб выратаванні". На палатне — каледжа будаўнікоў імя В.Г. Камінскага ўзяліся аднаўляць карціны".

На выставе "Халакост вачыма мастака" праваліся ўсяго 27 карцін. Злесца, вельмі мала. Але калі задумацца, рэпартмэжамі, што за гэтыя карціны мінская гісторыя? Фрыда Рэйзман — шасцігадовая дзвючкінай з гета, якая маляваў гэтыя карціны, хто іх распаўядаў, хто займаўся арганізацыяй выставы і хто проста яе наведваў. Няма сям'і ў Беларусі, якая б не закрэпала Вульфу Аічынай вайна. Погляд дайшэй — сумленны, адкрыты, але ўжо закрэпаны катастрофай, калі ўсёвядмаляш, якія жакі нясе вайна — моцна вышварэжае. Бо ўскладае адказнасць на плечы кожнага з нас. Няма вайна застанецца для дайшэй толькі расповелам, параграфам у папучніку гісторыі, ордэмамі, што безракліва перадаюцца з пакалення ў пакаленне, і ні ў якім выпадку не зробіцца іх рэальнасцю.

Кенія ЗАРЭЦКАЯ Фота аўтара

Пра што распавяла паштоўка Бісерны почырк і тонкія пёры Максіма Багдановіча

На сёння фонды Літаратурнага музея Максіма Багдановіча наліваюцца больш за 21 000 музейных прадметаў і падзелены на 30 калекцый. У кожнай з калекцый можна знайсці незвычайныя экспанаты, нават у такой, здавалася б, самай прастай, як "Паштоўкі". Маленькая паштоўка, ці, як яшчэ яе называюць, адкрывае пісьмо, насамрэч можа ўтрымліваць шмат каштоўнай інфармацыі.

ад пачатку стварэння музея Максіма Багдановіча. У ёй выдзяляюцца некалькі груп твараў, звязаных з жыццём і творчым шляхам пісьменніка: партрэты дзячаў культуры; ушанаванне памяці М.Багдановіча.

Вядома, што пісьменнік жыў у многіх гарадах Расійскай імперыі, і таму ў музеі шпёр захоўваецца вялікая колькасць паштовак з вядомі Ніжняга Ноў-гарада альбо Яраслаўля. А вось вялікай малой радзімы Максіма — Мінска — захаваўся не так шмат. Дарэзальнічынныя паштоўкі здаваліся дзешчынь падарожжа па вуліцах таго горада, які сёння ўжо не ўбачыць, але які бачыў пэат.

АЛЬБОМ, АКАЗВАЕЦЦА, АДКРЫВАЕЦЦА

Своесабыдлай разнак і зборы музейных адкрытых лістоў з'яўляюцца паштоўка "Прывітань Мінска" (ДІМБ КР 004142). Згодна з інфармацыяй у навуковым падфарце, паступіла яна ў фонд музея ў 1985 годзе, праз закупку ў букністывыказі і абргітавань думку па запавячанне пачытных вяртаў Пушціна ў персідскага пэата Саадзі.

ВУЛІЦЫ, ЯКІЯ БАЧЫЎ ПЭАТ

Калекцыя "Паштоўкі" фарміравалася з 1981 года,

Паштоўка з загадкавым альбомам

і адпраўляе з дапамогай ластавак лісты, напэўна, сабрам ці родзічам. Паштоўка мае настолькі якасны друк, што можна убачыць, каму яна шле прывітанні — выразна чытаецца "Югеній Прапаповай". Цікава, а з чым гэтае прывітанне з аўтарам малюнка і абрана ім выпадкова? Адказу на гэтыя пытанне пакуль не атрымаем.

Акрамя дзвючкінай з лістамі і птушкамі, на паштоўцы ёсць выява альбома: мастак паказвае, што гэта рэч дарагага, бо вокладка зроблена нібыта з чырваной скуры. Альбом упрыгожаны залатым ілістэманам на вуглах і да карашку і мае невялікую ручку. Самая спраўяна цуды пачынаюцца, калі пачынаюць за гэтую ручку: альбом адчыняецца і ўнутры мы бачым яшчэ вопсе малых літэратураўцаў.

Духовная семінарыя размяшчалася побач з домам, дзе нарадзіўся будучы гений беларускай літаратуры. У Петрапаўлаўскім саборы (раней Святадухаўскай царквы) хрысцілі старэйшага брата Максіма Багдановіча.

Іхна МЫШКАВЕЦ, вядучы навуковы супрацоўнік Літаратурнага музея Максіма Багдановіча

ВЯВЫ МІНСКА

Духовная семінарыя размяшчалася побач з домам, дзе нарадзіўся будучы гений беларускай літаратуры. У Петрапаўлаўскім саборы (раней Святадухаўскай царквы) хрысцілі старэйшага брата Максіма Багдановіча.

Вываі Мінска, складзены гармонічна, які распаўядае. Які ж гарадскія цікавосткі вырашылі прэзентаваць аўтары будучым удальнікам паштоўкі? Перад намі з'яўляюцца знакавыя будынікі і прагонаў мінска краівады: "Духовная семінарыя", "Петрапаўлаўскі сабор", "Гарадскі тэатр", "Міністэрская жаночая гімназія", "Мужчынская гімназія", "Сэрпухаўская вуліца і Рэальнае вучылішча", "Гарадское вучылішча", "Помнік Аляксандру Ш".

Каб яны, маленькая паштоўка "Прывітанне з Мінска", выдзелена ў Вільні да 1917 года, змагла пра могае нам распаўядае. Пра міністэрскай з вываімі архітэктурных каштоўнасцей распаўядае гісторыя горада, гісторыя сям'і Багдановічаў, а таксама іх родзічаў.

А ІДЭЯ — ДОБРАЯ!

Такія незвычайныя паштоўкі карысталіся папулярнасцю ў пакунікоў, таму не толькі Мінск "слаў прывітанні". У фондах Літаратурнага музея Максіма Багдановіча захоўваецца яшчэ адна паштоўка паабнага кітагту — "Прывітанне да Магілёва", былі паштоўкавыя карткі і з іншымі гарадамі.

"Німа таго, што раней было..." — напісаў некалькі Максіма Багдановіча, але так хочацца верыць, што добрая ідэя не збудзіцца ў вечнасці, што знайдуча сучасныя фатарафіі і выданыі, якія адраўляць традыцыю, каб і мы, жыхары Мінска XXI стагоддзя, змаглі адраўляць сваім сабрам такое незвычайнае прывітанне.

Іхна МЫШКАВЕЦ, вядучы навуковы супрацоўнік Літаратурнага музея Максіма Багдановіча

Творчае супрацоўніцтва

і дызайну ГрДУ Людміла Чарнілоўскага. — Студэнты будучы па два галіны вучыцца ў двух універсітэтах і атрымаюць дыпламы дзвюх навуковых устаноў. А каб заінкаваць узабскіх абгратураў і прадставіць факультэт і ўніверсітэт, наш факультэт праводзіць дзень адкрытых дзвярэй у аналін-фармаце для навуачнаў узабскіх каледжаў мастацкай скіраванасці.

Абвёўся і абмен вядучымі, якія правалі лекцыі і майстар-класы. Па выніках візту ў Нацыянальны інстытут мастацтваў і дызайну імя Камалідына Бехзода з узабскіх гасцей экскурсіі па Гроле. А месца для стварэння творчых работ студэнты выбралі самі —

а трымаў запрашэнне для ўдзелу ў біенале "Мастак мастацтва будучыні", у рамках якога будзе прадставлена яго персанальна выставы.

І вось летні візіт студэнты ў Грола. За тыдзень узабскіх студэнты і майстары знаёміліся з вучэбным праграмам факультэта мастацтваў і дызайну Гродзенскага ўніверсітэта імя Янкі Купалы, у галерэі "UNIVERSIUM", дзе часта арганізуюцца выставы студэнтаў. Правалі для ўзабскіх гасцей экскурсіі па Гроле. А месца для стварэння творчых работ студэнты выбралі самі —

Надзея ВАШКЕЛІВІЧ Фота прадстаўлена факультэтам мастацтваў і дызайну ГрДУ імя Янкі Купалы

Ідзі і глядзі!

Рэспубліканская акцыя "Кінаўрокі гісторыі. Ідзі і глядзі!", прывядавана да Гога гістарычнай памяці, крочыць па краіне.

Так, у Магілёўскім кінаатэатры "Радзіма" для рэспубліканскай акцыі прывядавалі паказ новай

маштэбнай ачытыцы змлі ад нерэзарваных мін і снарады. Прайшоўшы тыднёвыя курсы папучтоўкі, малодыя дзвючкінай і хлопцы ўласнаручна размінуюць месцы, на якіх зусім наядуна разгортваліся жорсткаі баі.

Таматычны кінапаказ, прывядаваны гераічнаму мінуламу і сучаснаму, дазваляе па ўсіх рагіёнах. У кожнага глядача ёсць магчымасць стаць захавальнікам гістарычнай спадчыны, носьбітам вядоў аб важных падзеях і подзвігах свайго народа, павагі да яго вялікіх здзйсненняў і годных старонак мінулага.

най групе фільмаў: рэжысёр-настаўніцкую Івану Паўлаву, актрысе — выканаўца галоўнай ролі Дар'і Карпачанкавай.

Таматычны кінапаказ, прывядаваны гераічнаму мінуламу і сучаснаму, дазваляе па ўсіх рагіёнах. У кожнага глядача ёсць магчымасць стаць захавальнікам гістарычнай спадчыны, носьбітам вядоў аб важных падзеях і подзвігах свайго народа, павагі да яго вялікіх здзйсненняў і годных старонак мінулага.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. Леніна, 20.
Тэл.: 397 01 63
(экскурсійнае бюро)

- **Пастаянныя экспазіцыі.**
- **Выстава "Чорна-белае кіно і каларовыя мультыкі".** Дэманструюцца работы майстроў беларускага кніжнага мастацтва.

Да 7 жніўня.
• **Выстава "Плынь часу"** — творы беларускіх мастакоў-юбіляраў 2022 года. **Да 28 жніўня.**

Выставачны корпус, вул. К. Маркса, 24

- **Персанальная выстава Мікалая Ісаенкі.** Да 75-годдзя мастака. Рэтрэспектыва творчай спадчыны за 50 гадоў і новыя работы. **Да 28 жніўня.**

• **Выставачны праект "Жаночы Род".** **Да 1 кастрычніка.**

УНП 100377771

МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВИЧАЎ. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА І ПАЛОВЫ XIX СТ."

г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а.
Тэл.: +375 17 363 77 96, +375 17 358 88 78

- **Пастаянная экспазіцыя.**

УНП 100377771

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ЦЭНТР СУЧАСНЫХ МАСТАЦТВАЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. Някрасава, 3. Тэл.: 399-09-78

- **Выставачны праект "Сальвадор Далі. Святое пасланне"** – графічная серыя вялікага мастака ХХ стагоддзя – яго ілюстрацыі да **Старога і Новага Запаветаў з прыватнага збору. Да 14 жніўня.**
- **Выстава "Марк Шагал: мастацтва бачыць свет сэрцам".** Да 135-годдзя мастака. Дэманструюцца работы сучасных аўтараў, якія інтэрпртуюць, цытуюць і пераасэнсоўваюць спадчыну Марка Шагала. **Да 21 жніўня.**
- **Віртуальны праект "Адзіная спадчына".** Даступны на сайце pcsmb.by. **Да 31 снежня.**
- **Майстар-класы для школьнікаў: "Аквамаральныя замалёўкі", "Начны пейзаж", "Вясновыя фантазіі", "Што пабачылі мае вочы..."** Для груп ад 5 чалавек па папярэднім запісе.

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 47. Тэл.: 242-78-14

- **Выставачны праект "Шагал. La Bible".** **Да 28 жніўня.**

УНП 192545414

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск, пр-т Пераможаў, 8.
Тэл.: +375 (17) 203 07 92, +375 (29) 144 07 92, +375 (17) 327 11 66

- **Пастаянная экспазіцыя.**
- **Часова экспазіцыя "Бог вайны",** прымеркаваная да 80-годдзя пачатку Сталінградскай бітвы і 78-годдзя завяршэння Дня ракетных войск і артылерыі. **Да 15 жніўня.**
- **Выставачны праект "Вызваленне Еўропы" ў рамках Міжнароднага праекта "Тэрыторыя Перамогі",** які аб'ядноўвае 250 музеяў і ваенна-гістарычных цэнтраў Расіі і замежных краін.
- **Віртуальны музейны альбом "Як**

нашы дзяды ваявалі".

- **Інтэрактыўная праграма "Усё вышэй, вышэй і вышэй..." на пляцоўцы ля самалёта Лі-2** – аб героях вайны і лётных падвігах, а таксама цікавыя факты з гісторыі ваенна-транспартнага самалёта Лі-2. **Кожную суботу і нядзелю з мая па верасень.**
- **Майстар-класы ў "Музеі для дзяцей" – пластылінавы жывапіс і малюнак у тэхніцы гратаж (серада – нядзелю з 10:00 да 17:00).**

УНП 10025427

МУЗЕЙ В.К. ВЯЛЫНІЦКАГА-БІРУЛІ У МАГІЛЁВЕ

г. Магілёў, вул. Ленінская, 37.
Тэл. 8 (0222) 65 07 57, 65 88 00

- **Пастаянныя экспазіцыі.**
- **Выстава "Мора. Неба. Аблокі",** прысвечаная адлюстраванню ў беларускім мастацтве ХХ стагоддзя прыродных з'яў і разнастайных форм адпачынку чалавека на прыродзе ў розныя поры года. **Да 2 кастрычніка.**
- **Праграма Art-lectorium "Зразумелае мастацтва".**

Праводзіцца заўсёды. Падрабязней на сайце музея (artmuseum.by) альбо па тэлефонах: 8 (0222) 65 02 03, 65 88 00.

- **Выстава адной карціны Альгерда Малішэўскага "Медсёстры".** **Да 31 ліпеня.**

УНП 100377771

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"

г.п. Мір, Карэліцкі раён,
Гродзенская вобласць.
Тэл.: (8-01596) 2 82 90,
(8-01596) 2 82 70

- **Пастаянная экспазіцыя.**
- **Выстава "Пакт Рэрыха – Мір праз Культуру".** Слановая зала. **Да 30 жніўня.**
- **Выстава "Белая зброя краін свету",** 1-шы адсек Паўночнага корпуса. **Да 25 снежня.**
- **Фотадакументальная выстава "Без тэрміну даўнасці",** прымеркаваная да Года гістарычнай памяці і прысвечаная генацыду беларускага народа ў гады Вялікай Айчыннай вайны.
- **Аглядныя і тэматычныя экскурсіі.**
- **Экскурсіі з элементамі тэатралізацыі для дзяцей і дарослых.**

- **Сямейная квест-экскурсія "Легенды і паданні Мірскага замка"** (група ад 2 да 5 чалавек).
- **Экскурсія для дзвюх "Інтрыгі Кулідона".**
- **Экскурсія "Падарожжа ў часе"** для дзяцей малодшага школьнага ўзросту.
- **Музейныя заняткі для дзяцей сярэдняга школьнага ўзросту: "Святочная страва для князя па старадаўнім рэцэпце"; "Асабліваці жаночага касцюма XVIII ст."; "Арганізацыя войска і вайсковая справа ВКЛ у XVI ст."; "Печы з каробкавай кафлі XVI–XVII стст. у палацы князёў Радзівілаў".**

УНП 590201541

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК "НЯСВІЖ"

г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19.
Тэл.: +375177020602, 20660, +375295518051,
+375291903149

- Палацавы ансамбль:**
- **Міжнародны выставачны праект "Castrum doloris. Пахавальны цырыманіялі нясвіжскага двара".** У складзе пастаяннай экспазіцыі.
  - **Часова экспазіцыя "GLORIA ARME: ваенна-гістарычная рэканструкцыя даспеху і зброі".** Вялікая выставачная зала. **Да 23 кастрычніка.**
  - **Выставачны праект, прысвечаны Году гістарычнай памяці, "Пераворанія ў попел. Генацыд беларускага народа на тэрыторыі Нясвіжскага раёна ў гады вайны".** **Да 15 студзеня 2023 г.** У экспазіцыйнай зале першага пусковага комплексу.
  - **Выстава-атракцыён па матывах творчасці мастака і рэжысёра Алы Мацюшэўскай "Час – хуткая рака"** – да Года гістарычнай памяці. Гульня-блукалка "Вандрука ў свет анімацыі" (па матывах выставы-атракцыёна). **Да 9 кастрычніка.**
  - **Фестываль "Вяртанне да тэатральных вытокаў"** – творчы праект Заслужанага аматарскага калектыву Рэспублікі Беларусь тэатра імя У.Радзівіла (Цэнтральны двор): **30 ліпеня.** Драма "Адсутныя". Пачатак а 21-й гадзіне.
  - **Прэмера спектакля Тэатральнага праекта "Тры Фарма!"** сумесна з Цэнтральным аркестрам Рэспублікі Беларусь па рамане Льва Талстога **"КАРЭНІНА"** – **31 ліпеня.** Пачатак у 19.30. Цэнтральны двор.

- "Пераворанія ў попел. Генацыд беларускага народа на тэрыторыі Нясвіжскага раёна ў гады вайны".**
- **Тэматычныя і аглядныя экскурсіі па гісторыка-архітэктурных помніках і ландшафтных парках г. Нясвіжа.**
- Адзел экскурсійнай і інфармацыйнай дзейнасці (г. Нясвіж, вул. Гейска, 1):**
- **Выстава акаварэлія Любоўі Абрамавай "Таймлапс".** **Да 30 верасня.**

УНП 590201541

- Ратуша (г. Нясвіж, вул. Савецкая, 3):**
- **Пастаянныя экспазіцыі:**
  - **"Гарадское самакіраванне ў Нясвіжы ў XVIII – 1-й палове XIX стст."**
  - **"Нясвіж у міжваенны час. Людзі падзеі".**
  - **Калекцыя гадзіннікаў XIX–XX стст. "Культура часу".** 3 фондаў музея-запаведніка.
- Мерапрыемствы:**
- **Экскурсія з элементамі гістарычнай гульні "Музейныя вандрукі".**
  - **Квэсты: "Карта сямі каралеўстваў"; "Сакрэты старога захавальніка".**
  - **Сюжэтна-ролевая развівальная праграма "Школа шпіёнаў".** Да 25 чалавек.
  - **"Дзень нараджэння ў Ратушы".** Група да 12 чалавек ад 6 да 11 гадоў.
  - **"Дзень нараджэння з клаўнсакай Карамелькай/лялякай Лол".** Група ад 4 да 10 чалавек ад 4 да 12 гадоў.

- Мерапрыемствы:**
- **Квэсты: "Палацавыя таямніцы"; "Музычная скарбніца Нясвіжскага палаца".**
  - **Віртуальныя выставы: "Нясвіж – здабытак сусветнай культуры".** Выстава Паўла Татарнікава **"Магнацкія двары і замкі Беларусі".**
- Падрабязнасці па тэлефонах +3751770 20602, +3751770 20660 або на сайце niasvizh.by.

УНП 600207920

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА У В. РАЎБІЧЫ

Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён.
Тэл.: +375 17 507 44 68

- **Пастаянная экспазіцыя.**

УНП 100377771

З пытаннямі размяшчэння рэкламы звяртайцеся па тэлефоне 8(017) 334 57 41.

Летнія пленэры мастакоў

У Нацыянальным цэнтры сучасных мастацтваў з 19 жніўня па 25 верасня пройдзе выстава мастацкіх работ, створаных удзельнікамі міжнароднага пленэра "Песняры зямлі беларускай", прысвечаная 140-годдзю з дня нараджэння народнага паэтаў Беларусі Янкі Купалы і Якуба Коласа. Тут будуць прадстаўлены партрэты, краявіды і сюжэтна-тэматычныя работы па матывах жыцця і творчасці класікаў.

У пленэры прымалі ўдзел мастакі з Беларусі і Расіі: старшыня і члены Беларускага саюза мастакоў, выкладчыкі і студэнты Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў, прадстаўнікі Расійскай акадэміі мастацтваў, Маскоўскага дзяржаўнага акадэмічнага мастацкага інстытута імя В.І. Сурыкава, Санкт-Пецярбургскага дзяржаўнага акадэмічнага інстытута жывапісу, скульптуры і архітэктуры імя І.Я. Рэпіна. Арганізатарамі выступілі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь і Нацыянальны цэнтр сучасных мастацтваў.

Вынікі пленэру былі прадстаўлены ў рамках XXXI Міжнароднага фестывалю мастацтваў "Славянскі базар у Віцебску". У прывітанальнай прамоўе на адкрыцці выставы ў Віцебскім цэнтры сучаснага мастацтва міністр культуры Рэспублікі Беларусь Анатолій Маркевіч адзначыў важную ролю творчасці народных паэтаў і іх уплыў на станаўленне беларускай культуры.

Алесь ІНАЗЕМЦАВА
Фота Максіма МАРКЕВІЧА

Яшчэ больш варыянтаў культурнага адпачынку можна знайсці ў нашым тэлеграм-канале @kultinfra

Каб падпісацца на газету "Культура", не абавязкова ісці на пошту!

КУЛЬТУРА

ШТОТЫДНЁВАЯ ГРАМАДСКА-АСВЕТНІЦКАЯ ГАЗЕТА ДЛЯ ДАСТУГУ (КУЛЬТУРА, МАСТАЦТВА)
Выдаецца з кастрычніка 1991 года.
Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь. Рэгістрацыйнае пасведчанне № 637, выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Выдавец — Рэдакцыйна-выдавечная ўстанова "КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА".
Дырэктар — ДУБЛІВІЧ Віктар Іванавіч.
Першы намеснік дырэктара — КРУШЫНСКАЯ Людміла Аляксееўна.
Прыёмная: (017) 334 57 41.
220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Чвэрты паверх.
Бухгалтэрыя: (017) 334 57 35.

Галоўны рэдактар — КРЫВАНОС Аляксандр Паўлавіч;
адказны сакратар — Галіна МАЛІНОУСКАЯ;
рэдактар аддзела: Яўген РАПІН;
аглядальнік рэдакцыі: Надзея БУНДЭВІЧ, Антон РУДАК;
Павел САЛАВЕЎ Ілья СВІРЫН, Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ, Даніл ШЫКА, Зміцер ЮРКЕВІЧ, Настасся ЮРКЕВІЧ.

Сайт: www.kimpres.by.
E-mail: kultura.bel@yandex.by.
Адрас рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, чвэрты паверх.
Тэлефоны: (017) 286 07 97, (017) 334 57 23.
Тэлефон-факс: (017) 334 57 41.
Рэкламны аддзел: тэл. (017) 286 07 97, 334 57 41.
Аўтары допісаў паведамляюць прозвішча, поўназуча імя і імя па бацьку, паштартыя звесткі (нумар пашпарта, дату выдання,

кім і капі выдадзены пашпарт, асабісты нумар), асноўнае месца працы, зваротны адрас. Аўтарскія рукапісы не рэзэндуюцца і не вяртаюцца. Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў. *Матэрыял на правах рэкламы. © "Культура", 2022.

Наклад 3166.
Індэксы 63875, 638752.
Рознічны кошт — па дамоўленасці.
Падпіска ў лрук 29.07.2022 у 18:00. Замова №1617.
Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства "Выдавечтва "Беларускі Дом друку".
220013, г. Мінск, праспект Незалежнасці, 79/1.
ПП № 02330/106 ад 30.04.2004.